Ștefania Mihalache

Mama are nouă vieți

Roman

3
TREI

1

Casa e fix pe colț: două străzi care se întâlnesc în unghi drept. Unghiurile drepte le mai ține minte Dorina de la geometrie, când se chinuia să înțeleagă, să deseneze și să rezolve problemele și când, exact ca acum, fixând colțul gardului grena, parcă i se punea o ceață pe ochi. Atât de cunoscut îi e gardul ăsta, de parcă nu în afară îl vede, ci înăuntrul ei, cum ar vedea splina sau ficatul — aproape la fel la culoare — pe care le știe de la porc și mai știe, de la o emisiune medicală radio, că anatomia porcului este cea mai apropiată de a omului. Oare cum îi tresare inima porcului când vede cuțitul? Așa cum îi tresare ei când vede gardul?

Picioarele îi devin tot mai grele. Poate din cauză că azi, la magazin, n-a stat jos deloc. I se pune un nod în gât și-i e sete, caută prin geanta mare, tip poștaș, dar nu găsește sticla de jumătate cu apă, pe care o are mereu la ea.

Dorina își trece mâna prin părul tuns scurt, vopsit roșcat (cât i-a trebuit până să se hotărască, da' n-a avut ce face, că era jumate albă), își simte fruntea umedă de transpirație, cotrobăie iar în geantă și scoate o batistă cu care se tamponează.

S-a îmbrăcat prea gros. E un noiembrie nefiresc de cald, frunze aurii cad în prostie din copaci de vreo lună,

iar Dorina abia înaintează cu botinele butucănoase prin straturile groase așternute. E vreme de botine dacă e noiembrie. Oamenii umblă în tricou, dar nu e normal, căldura asta nu e normală, nici febra asta aurie din aer.

Intră pe stradă, depășește cu doi pași numărul 17. Întinde mâna spre tufa de trandafiri de la numărul 19, care s-a întins peste gard. Cam jumătate sunt uscați, dar cealaltă jumătate sunt înfloriți și au cea mai tulburătoare culoare lila-deschis. Dorina se apropie de unul să-l miroasă. Nu are miros. Exact culoarea asta au avut-o batistele și prosoapele de la înmormântare, în afară de alea ale preoților, care au fost albe. A fost setul cumpărat de Mămica. Ea a pus totul în partea de jos a șifonierului — și hainele de îmbrăcat pentru ea, și lumânările și vesela pentru pomană, și fața de masă, până și sticla de ulei amestecat cu vin — și a lipit și o etichetă pe ușa de la șifonier, deasupra cheii, pe care scrisese cu litere mărunte și apăsate „pentru când o să rămâneți fără mine".

Se întoarce la 17, se înalță puțin pe vârfuri, unde știe că este o mică fisură în stinghia gardului și poate să vadă înăuntru. Curtea e și ea plină de frunze, de la stejarul din curtea lui Stoenescu, că Mămica n-avea în curte decât ardei, flori de piatră și câțiva trandafiri. Se vede clar că nu mai are cine să mănture pe aici. Mămica măturа curtea și de trei ori pe zi, toamna, când cădeau frunzele, sau iarna, când ningea, zăpada nici nu apuca să facă strat, că Mămica ieșea imediat cu lopata. În grădina din față, dinspre poartă, era numai pământ bătătorit. Ardeii se uscaseră de mult. Lângă ușa de la bucătărie se mai vedeau un ceaun și un lighean sprijinit de perete.

Dorina apasă clanța. Fără sens, că doar știe că poarta e încuiată. Apoi caută în geantă, băgând mâna adânc și

zornăind tot felul de obiecte. Scoate în cele din urmă o cheie, pe care o introduce în broască. Rotește foarte încet. Mâna îi înțepenește pe metalul rece al clanței, iar temperatura ajunge brusc la normalul perioadei. Întredeschide poarta și pune un picior în curte. Pe pervazul uneia dintre ferestrele casei vin două vrăbii. Dorina le mai punea acolo firimituri și semințe. Până să descopere Mămica și să urle că îi cacă geamurile. Nu aveau cum să fie aceleași vrăbii. Oare cât trăiește o vrabie? Vrăbiile țopăie pe pervazul gol, oglindindu-se în geamul plin de praf și urme de zoaie. Dorina face un pas în spate, răsucește cheia în broască, o scoate, o scapă mecanic în geantă, se întoarce și pleacă. Privește înapoi o dată, chiar înainte să dispară după colț.

2

Mihai se foiește pe scaunul ergonomic de la intrarea în hotel. S-a așezat pentru un minut, să-i mai treacă durerea de spate, dar parcă tot n-are stare, cu durere cu tot. Roxana, fiică-sa, îi zice boșo, dar el știe că nu-i de la boșorogeală, e de la ăia douăj' și ceva de ani de lucrat ca magazioner la fabrică. Că nu faci numai tabele și situații și gestiune, măi, tată, încarci–descarci marfă și nu e marfă ușoară, că-s piese, unelte, utilaje, ce știi tu. În afară de hernia asta, se ține destul de bine. Că altfel nici nu-l angajau aici paznic, nu? Bine, că i-a pus o pilă și Dragoș Anghelescu, primul lui șef, de pe vremea când lucra la Atelier Caroserie, dar orișicât, dacă era un expirat, cum zice tot Roxana despre oamenii de vârsta lui, nu se uitau ăia de la hotelul Odobești la el. Și a contat și experiența de dinainte. Că doar un paznic e tot un fel de gestionar. Numai că gestionează mai mult decât marfă. Gestionează oameni și obiective. E chiar mai multă răspundere. Bine, și dincolo, la uzină, era ditamai răspunderea. Că dacă n-avea pe stoc câte cutii de viteze scria acolo, ce se făcea? Că uneori era aiurea de tot, cum s-a întâmplat odată, că a venit Stănculescu și a zis că are nevoie de trei cutii de viteze și i le-a dat, cum dracu' să nu i le fi dat, că ăla era de la partid, după aia a venit directoru' mare și ăla habar n-avea și normal că tot el era să intre la apă. Abia a scăpat,

că s-au înțeles ăia până la urmă, dar tot i-au dat o mustrare și 10% din salariu penalizare. Și câte și mai câte, mai ales când cu inspecția lu' tovarășu', bine, atunci toți erau să moară de inimă. Parcă acum nu mai e presiune așa de mare. Măcar nu mai riști să înfunzi pușcăria. Bine, că riști să mori de foame dacă nu-ți găsești de lucru, cu familie cu tot. Așa cum au pățit-o atâția prin '90 și până-n 2000. Nu c-au murit, dar nici bine nu le-a fost. Alergau în toate părțile și Gelu, și Doru, și Tudorel, și toți ceilalți băieți buni din secții. Unii și-au găsit pe la ateliere auto, dar erau puține atunci, alții pe la vulcanizări, alții în transport, dacă aveau o Dacie papuc, alții s-au întors la țară. Ăia deștepți care și-au deschis firmulițe erau optimiști, ziceau că în sfârșit se pot face afaceri în țara asta, astea-s momente să te îmbogățești dacă tragi tare. Cumperi mai ieftin, vinzi mai scump, cumperi mai multă marfă, te extinzi, cumperi și mai multă marfă, iar te extinzi, acum poți să-ți faci viața cu mâna ta. El, unu', rămăsese cam buimac. Șefii n-au avut nicio treabă, că doar ei au pus umărul să falimenteze uzina. Pe urmă și-au umplut conturile și s-au retras în vilele pe care și le-au trântit pe lângă oraș. În fine, se știe schema, ai zice că după atâta vreme ai uitat, nu te mai gândești. Dar adevărul e că nu uiți. Din când în când, mai ales dacă ai timp, începi iar și le rumegi.

— Alo, doamna, încotro mergeți? strigă după o femeie blondă, platinată, de înălțime medie, cu botine ascuțite, care îi reliefează gambele bine făcute.

Femeia se îndreaptă spre recepție, fără să-i arunce o privire.

— Ce treabă aveți cu mine, se întoarce înțepată și atunci Mihai îi vede și machiajul strident cu albastru, și pe pleoape, și sub ochi.

Ochii căprui, privirea impertinentă, de țață. Se îndreaptă glonț spre recepție.

— Sunt agent de securitate, doamnă, am obligația să vă legitimez.

— Ești paznic, domnule, iar eu am treabă cu managerul hotelului.

Mihai se postează în fața ei.

— Vă rog să-mi arătați un buletin și apoi am să-l anunț eu pe șefu', ăsta… pe domnu' manager, că îl căutați.

— Da' aici, la recepție, nu e cineva? Că ei trebuie să anunțe, în mod normal. Nu intră în atribuțiile dumitale!

Femeia se proptește în tocuri și se uită sfidător la el. Mihai schițează un zâmbet forțat. „Un agent de pază trebuie să știe să discute cu oamenii, să aplaneze conflictele", își amintește că i-a zis domnu' Răzvan la interviu.

— Fata e dusă până aici, la colț, vine imediat. Când lipsește ea, întâmpin eu oaspeții, spune Mihai, cu o voce împăciuitoare.

— Aha, la colț! Și ce face la colț? Acolo trebuie să stea recepționera, mă rog?

— A avut și ea o treabă, murmură Mihai și se uită în jos.

— Avea o treabă aici. De-aia nu merg lucrurile în țara asta, că nu ne mai dezvățăm să tragem mâța de coadă. Țara lui „merge și-așa".

Femeia se trântește pe un fotoliu de lângă recepție. Pune picior peste picior și flutură tocul botinei în aer.

— Aștept să vină fata, pufnește către el.

— Cum doriți, spune Mihai și se retrage la locul lui de lângă ușă.

Rămâne în picioare, cu spatele la femeie, cu mâinile la spate, cu ochii spre stradă. E nervos. Nu vrea să recunoască, dar se întâmplă din nou. Femeia asta, cu

impertinența ei, i-a provocat o erecție. Vizibilă, din păcate. Ai zice că și hernia, și erecția în același corp nu prea merg împreună și totuși… Mihai aplică, pentru a doua oară, metoda dușului imaginar. Se vizualizează sub duș, iar peste el se prelinge apă rece, rece ca gheața. Întâi îi curge pe gât, apoi pe umeri și pe pieptul păros, pe abdomenul ușor rotunjit și ușor lăsat, dar nu prea mult, și apoi curge peste penisul îngroșat și străbătut de vene puternice, albastre. Totuși jetul e prea subțire, așa că ridică maneta dușului la maximum, trezindu-se sub un șuvoi. Dușul pare să dea rezultate, dar nu cine știe ce. Mihai se vede nevoit să se mute undeva pe un câmp de țară și să aducă în ajutor niște grindină cât oul de porumbel. Situația e rezolvată în proporție de nouăzeci la sută, când, dinspre stradă, traversând în fugă, apare Denisa.

Intră rapid, îi face un semn de mulțumesc și se îndreaptă spre recepție.

— Bună ziua, îmi cer scuze, zice ea cu glas dulce, cu ce vă pot ajuta?

— Bună ziua, răspunde și harpia, aș dori să vorbesc cu domnul Răzvan.

Se rezolvă și cei 10%, acum, că femeia nu mai țipă și nu mai face pe nebuna. Mihai răsuflă ușurat.

3

Ecran de telefon. Se vede fața Roxanei, cu ochii lipiți de somn, îmbrăcată în haine oversize, blugi și hanorac, inele și coliere supradimensionate. Se vede Roxana așezându-se la masă, ecranul se mișcă puțin haotic, ca și cum ar căuta un alt unghi sau ar fi repoziționat, apoi se vede, de partea cealaltă a mesei, chipul Dorinei. Dorina o privește fix și oftează. În prim-plan, pe ecran, apare mâna cu unghii negre, false, a Roxanei care bâjbâie după felia de pâine cu gem din farfuria așezată lângă cana cu ceai. Roxana ridică ochii spre Dorina.

— Ce-i?

— Ce e? întreabă și Dorina, tresărind.

— Te uiți la mine.

— Și ce-are dacă mă uit?

— Te uiți de cinci minute încontinuu. Zici că ești cameră de supraveghere, să mor io.

— Vai de mine, nu mai spune așa ceva. Îmi stă inima când te-aud.

— Cameră de supraveghere?

— Nu, aia că mori.

— Ei, nu mor, stai calmă.

Dorina își freacă mâinile una de alta. Își strânge gâtul între umeri.

— Și? Ce faci azi? articulează Dorina.

Roxana mărunțește cu degetele felia de pâine de lângă farfurie. Apoi cu firimiturile face rotocoale.

— Mă duc la salon la Lavinia.

— Ce faci acolo?

— Să văd și io cum e.

— Păi… ai mai fost. Parcă.

— Da, dar am stat numa' la pensat și manichiură. Acum mă duc la păr. Cică pune extensii.

Dorina trage aer în piept.

— Păăăi... vrei să înveți asta?

— Să fiu hairstylist, gen?

— Coafeză, da.

— Nu știu. Stau cu ea.

Dorina își mușcă buza de jos.

— V-ați împrietenit la loc?

— Adică?

— Cât ai fost la liceu nu prea v-ați mai văzut. Tu cu învățatul, cu colegii de-acolo, fetele de la bloc, la profesională...

— Cu Lavi m-am mai văzut. Am mai ieșit cu bicicletele. Și nu știu dacă mai ții minte, da' pe fetele de la bloc (face semn de ghilimele) nu eu nu le-am rejectat, a fost invers.

— Lasă c-a fost mai bine.

— Aaaa! Asta era! Ți-era frică să nu mă contaminez de profesională, așa-i?

— Da' n-am zis așa ceva. Am zis că erai mai mult cu colegii de la liceu, care-au plecat acuma la facultate.

— Colegii mei (îi imită tonul) erau niște fițoși cu bani și niște panarame. Și nu eram cu ei, n-am fost prietenă cu ei. Mi-e perfect paralel dacă au plecat sau nu.

— Bine.

— Bine.

Pe ecranul telefonului se vede brațul Dorinei și profilul, în timp ce se ridică și se îndreaptă spre geam. Se aude o vreme mestecatul Roxanei.

Dorina își drege vocea.

— Și tu?

— Eu ce?

— Te-ai hotărât ce faci? Unde dai?

— Mă gândesc să mă fac vânzătoare. N-ai un loc la tine la magazin?

Dorina dă cu palma în pervazul geamului și se înroșește la față.

— Nu ți-ar fi rușine!

— Ce-ai, mă? De ce să-mi fie? Eu vorbeam serios. Ce, ție ți-e rușine?

— La mine e altceva. Eu n-am avut de ales. Tu ai fost premiantă, olimpica școlii!

— Așa, și? Mai e un loc liber de roboțel pe piață și nu l-am ocupat io?

Dorina pufnește.

— Nu înțeleg de unde-ți vin ideile astea. Cum adică roboțel?

Pe ecran se vede partea de jos a hanoracului Roxanei și vocea ei de undeva de sus.

— Ca toți ăștia care…

Imaginea din telefon se mișcă necontrolat, apoi se stabilizează și apare în prim-plan profilul ei.

Roxana se uită către ecran, apoi ca pentru sine:

— Forget it.

Se aude vocea Dorinei. Ecranul rămâne pe profilul Roxanei care se încruntă.

— Măi, mamă, măi, gândește-te bine, că mai ai o șansă să îndrepți ceva. Eu îți vreau numai binele, dar trebuie să

te hotărăști și tu… Trece timpul… Ăsta-i al doilea an de când ai terminat…

— Da' tu n-ai stat acasă după ce-ai terminat școala? Așa mi-a zis Mia.

— Da, dragă, dar eu nici nu visam facultate. Și locuri de muncă… cu intervenții și relații găseai ceva cât de cât. Să nu faci vreo navetă, să nu muncești în fabrică, unde era frig și mizerie, sau pe șantier, atâta ne doream.

Pe ecran se vede, din mișcare, holul apartamentului, cu pereți lambrisați, și se aude în continuare vocea Dorinei pe fundal.

— Și eu nu stăteam, să știi! Făceam curățenie, mâncare, cumpărături… Nu mă trezea Mămica la 12 ca…

— Ca cine?

— Cum te scol eu.

— Mia zicea că nu știai să faci nicio mâncare. Nu stătea la noi și gătea când eram eu mică?

— Când am mers eu la lucru.

— Oricum făcea mai bine ca tine, mormăie Roxana cu tot părul peste ecranul telefonului, în timp ce se încalță.

— Ce-ai zis?

— Nimic, Ma, nimic.

— Poți să zici și tu mamă — nu „Ma" ăsta. De mică n-ai zis decât atât: „Ma".

— Atât s-a putut.

— Cum au putut toți copiii să zică „mama"?

— Am fost io mai handicapată.

— Măi, dar nu mai vorbi așa. O să ajungi să o și crezi până la urmă.

— Păi, se pare că tu o crezi deja. Că altfel de ce m-ai bate la cap?

— Ca să o iei odată într-o direcție, să știi și tu ce vrei.

— Orice o să aleg, o să fiu grozavă. Ba nu, o să fac ceva măreț, mai știi cum zicea Mia? se hlizește Roxana.

— Da' tu n-ai încercat nimic! Tot stai și tot aștepți măreția, se aude Dorina aproape înecându-se, în timp ce buza de jos îi tremură, iar pe ecranul telefonului Roxanei apare ușa apartamentului deschizându-se și pereții vopsiți în albastru ai palierului.

— Nu-i adevărat! Și hai, gata, lasă-mă-n — ecranul se oprește pe un cactus de pe palier, în timp ce se aude zgomot de ușă trântită — spume, continuă Roxana.

Ecranul se stabilizează și îi apare chipul, cu sprâncene negre, bine conturate, buze groase și păr ondulat, vâlvoi:

— Tocmai ai văzut episodul 18, discuția numărul enșpe despre viitor cu Ma, ești pe canalul meu Rox_not, Like not, share not, subscribe not, iar eu sunt Doamna Nu Contează. Pup.

4

Degeaba a tot ocolit sacoșa cu lucrurile ei, degeaba a tot mutat-o din debara pe balcon și din balcon în cutia de lenjerie și de aici în cutia de depozitare de sub canapea, până la urmă tot trebuia să o desfacă. Acum asta e, curățenia generală. *Și curățenia generală așa se face, Dorino, nu fi îngălată, se scoate tot, se șterge de praf, se aruncă ce nu trebuie, apoi se șterge de praf ce se păstrează și se pune la loc, nu faci numa' așa pe unde vede soacra, Dorino, cască ochii și învață, fato, c-o să ai și tu bărbat și familie și n-o să te țină ăla nicio zi dacă ești împuțită.* Are. Și familie, și bărbat, și o ține Mihai de ani buni. Bine, că n-o ține degeaba, muncește de-i sar capacele, *ei, muncești, asta-i muncă? Să fi muncit, colo, ca mine, la câmp, la prașilă, la seceră, pe urmă la pâine, cu făina și-n cur, aia muncă!*

Dorina ridică timid din umeri, scoate sacoșa de rafie de sub canapea, lasă canapeaua să cadă la loc, se așază pe ea. O pune pe genunchi și o înconjoară cu brațele. Caută cu mâna dreaptă capătul fermoarului și dă să-l deschidă, dar mâna se răzgândește și se așază la loc peste stânga, cuprinzând din nou geanta. Până să-și dea seama, Dorina se leagănă ușor, în față și în spate, cu geanta în brațe. Atât luase. După pomană, după ce plecase toată lumea și rămăsese numai ea în casă cu mesele întinse și vasele de spălat și totul de strâns. Se plimba dintr-o cameră în alta

și nu se apuca de nimic. *Hai, odată, Dorino, pune și strânge, nu mai sta cu gura căscată, că ne prinde noaptea*. Afară era deja noapte, constatase Dorina, uitându-se pe geam. A luat un sac de gunoi și a început să pună resturile de pe farfurii. Oase de pui, pilaf, coliva se mâncase toată și toată lumea o lăudase. Și nu le venise să creadă când le-a zis că o făcuse ea. Păi, doamna Mia zicea că tu nu știi să faci, Dorino. Dorina se oprise. Se uita de jur împrejur în casă. S-a ridicat și s-a apucat să spele farfuriile. Pe masă rămăseseră resturi de covrigi, capete de lumânare, o brichetă. *Tot așa faci, nu duci o treabă până la capăt*. Dorina strânsese din dinți, spălase vasele până la ultimul, apoi terminase de strâns resturile de pe masă, le golise în sac. Se așezase. Pe masă mai rămăsese un pahar cu un rest de vin. Îl scursese în chiuvetă și-l spălase. Apoi a luat sacul și a vrut să iasă. *Așa pleci tu de la mă-ta ultima dată, cu un sac de gunoi? Frumos, ce să zic*. Atunci s-a întors. A lăsat sacul lângă ușă și a intrat din nou. Peste zece minute putea fi zărită ieșind din casă cu o geantă de rafie într-o mână și cu un sac de gunoi în cealaltă. A încuiat ușa de la intrare, a scos din sac resturile de pâine, covrigi și cozonac, le-a mărunțit și le-a aruncat prin toată curtea, în timp ce se îndrepta spre poartă, lăsând după ea o dâră. Pe urmă a ieșit, cu geanta și cu sacul, a încuiat poarta și a dispărut în întunericul din care se auzeau râsetele oamenilor ieșiți pe la porți să se răcorească.

Acum, aici, pe canapea, își stăpânește tremurul mâinilor, își strânge buzele și desface fermoarul genții de rafie. Prima apare Biblia. În ultima jumătate de an, Mămica o citea, deși, când era tânără și Dorina mică, nu mergea la biserică. La 78 de ani și-a cumpărat Biblia. Dorina a întrebat-o dacă crede în Dumnezeu, Mămica s-a uitat la

ea și i-a zis „ei, o fi, n-o fi“ și s-a apucat de citit. Dorina răsfoiește paginile, unele încă sunt îndoite la colțuri, iar pe una dintre ele, la „Epistola întâi a lui Pavel către Corinteni“, chiar pe „sunt“ de la „iar dacă dragoste nu am, nimic nu sunt“, era o pată mare de ciorbă. Își amintește când fusese făcută, cam cu două săptămâni înainte să moară Mămica. Nu prea mai mânca, iar în dimineața aia de mijloc de iulie se trezise epuizată și confuză. O întrebase dacă o doare ceva, Mămica nu răspunsese, doar întinsese mâna după Biblie, și Dorina se speriase că gata, acum se duce, fugise și se întorsese cu lumânarea aprinsă, o ținea pregătită la bucătărie, dar, când a văzut-o, Mămica a urlat la ea, „parșivo, de-abia aștepți să mor, să pleci încărcată cu tot ce e aici“. Dorina plecase cu lumânarea înapoi în bucătărie și pusese la încălzit ciorba.

Mămica își gătise până în urmă cu două luni. Chit că mai punea zahăr în loc de sare sau lăsa legumele nefierte, dar insista să-și gătească. Îi era frică, așa cum striga uneori când o apucau furiile mari, să n-o otrăvească Dorina. Tot așa, insista să își facă menajul, deși răsturna casa cu susul în jos, începea lucrurile și le lăsa, uita sticlele cu detergent și cu soluții te miri pe unde, numai ca să demonstreze că e capabilă să se îngrijească și să nu o ducă Dorina la azil. Dorina nu-i spusese niciodată că avea de gând să facă așa ceva. În urma ei, Dorina trebuia să muncească dublu ca să „pună casa la rând“, deși Mămica insista că o face numai ca să îi arate ei că nu mai poate singură. Când nu ajungea ea, o chema pe Marcela, o vecină mutată de vreun an, dar femeie foarte bună, să-i încălzească mâncarea. Mămica a zis că, dacă tot e să vină cineva, să vină Dorina, că ea nu pe Marcela a crescut-o.

Târziu, Dorina și-a dat seama și de ce: Mămica a vrut să se asigure că în sfârșit a înțeles și Dorina „cum se face treaba ca lumea“. Poate până la urmă rămânea cu ceva de la ea fata asta îndărătnică.

Apoi căzuse la pat brusc și îi mersese din rău în mai rău. Venea dimineața câteva ore Marcela, apoi Dorina, zi de zi. Câteodată, rămânea și peste noapte sau o parte din noapte, căci Mămica se putea supăra și să insiste ca Dorina să plece „acum, chiar acum“. De atunci mâncase numai piure de cartofi, o lingură, cel mult două, dar cu o zi în urmă refuzase piureul și nici altceva nu acceptase. Dorina se gândise să facă o ciorbă cu legume pasate. Se dusese la ea cu castronul cu ciorbă pe o tavă, dar ea a aruncat în castron cu Biblia, pe care o ținea pe burtă, deschisă, fără să o citească. Așa s-a pătat pagina.

Dorina pune Biblia deoparte pe canapea, apoi scoate ce obiecte se mai găsesc în geantă. Sunt nasturi de toate formele și culorile și mostre de material, câteva bluze și fuste pe care le peticise. O vedea din când în când cu „lucrul“, pe ea, care nu lucrase de mână înainte — doar pe vremea lui Ceaușescu, când fusese absolut necesar —, dar acum tot lucra, cosea și, mai ales, peticea haine, ciorapi. Dorina îi spusese că nu era nevoie, că acum se găseau toate astea, iar ea putea oricând să cumpere și cu reducere de la Sică, dar Mămica îi spunea că „omul trebuie să știe să facă de toate în viață, că nu se știe ce vremuri vin“, și că, „dacă ești o femeie cum trebuie, din mâinile tale trebuie să iasă mereu ceva“. Dorina se gândea atunci că din mâinile ei chiar nu ieșea nimic, prin mâinile ei doar treceau lucruri de pe raft în gențile cumpărătorilor. Mămica nu-i arăta la ce lucrează, începuse să depoziteze totul sub saltea, pe lângă gheme de lână și ațe, la fel, de toate culorile.